

Nr 63.

Ankom till riksdagens kansli den 19 april 1929 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga fastigheter i Göteborg m. m.

(1:a avd.)

Uti en till riksdagen avlåten, den 15 mars 1929 dagtecknad proposition (nr 222), vilken till förberedande behandling hänvisats till statsutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att till Göteborgs stad för en köpeskillning av 545,000 kronor och i övrigt på av departementschefen angivna villkor försälja fastigheterna nr 1 och 2 i 19. kvarteret Kronhuset i stadsdelen Nordstaden i Göteborg, dels ock medgiva, att, därest sådan försäljning kommer till stånd, för uppförande av ny tyganstalt för Göta artilleriregemente vid Kviberg må av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål förskottsvis tagas i anspråk ett belopp av 385,000 kronor, att ersättas fonden av den inflytande köpeskillingen.

I fråga om utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I sin år 1913 avgivna berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1912 fäste *riksdagens revisorer* uppmärksamheten på det förhållandet, att då Göta artilleriregemente år 1895 förflyttats från den inom staden Göteborg belägna gamla kasernen till det nuvarande etablissemanget å Kviberg, den huvudsakligen för reparation av regementets materiel avsedda tygstationen med tillhörande förråd bibehållits å en sedan gammalt till tygstation upplåten tomt, belägen inom Göteborgs stad. Det långa avståndet mellan tygstationen och kasernen, omkring 7 kilometer, medförde enligt revisorerernas mening redan i och för sig åtskilliga olägenheter, och hänvisade revisorererna sålunda till att viss personal vid regementet erhöle sin dagliga utbildning å tygstationen eller kommenderades till tjänstgöring därstädes, varjämte transporter av materiel och persedlar ofta nog förekomme mellan kasernen och tygstationen. Tomten i fråga — i det följande benämnd *tyghustomten* — omfattade en areal av omkring 3,703 kvadratmeter. Revisorererna påpekade vidare, att omedelbart intill tyghustomten funnes en annan kronan likaledes tillhörig tomt — här nedan benämnd *fortifikationstomten* — med en areal av omkring 2,563

kvadratmeter, som disponerades av arméförvaltningens fortifikationsdepartement. Med hänsyn till ifrågavarande tomters fördelaktiga läge inom staden ansåge revisorerna, att det syntes böra verkställas undersökning i syfte att utröna, huruvida icke dessa tomter skulle kunna utnyttjas på ett för kronan ekonomiskt fördelaktigare sätt än sålunda skedde, i sammanhang varmed det även borde tagas under omprövning, huruvida icke lämpligare plats skulle kunna beredas tygstationen med tillhörande förråd och verkstäder.

I yttrande över revisorernas berörda uttalande anförde *arméförvaltningens artilleri- och fortifikationsdepartement*, bland annat, att departementen biträdde revisorernas mening i avseende å olämpligheten av tygstationens bibehållande å dess nuvarande plats inom staden, varigenom förbindelsen med det å Kviberg förlagda regementet försvårades. I likhet med revisorerna ansåge därför departementen, att en undersökning borde företagas angående tygstationens förflyttning och den nuvarande tyganstaltens utnyttjande på annat sätt, varvid först fråga om försäljning av densamma i sammanhang med försäljning av fortifikationstomten syntes böra tagas under prövning. Departementen förklarade sig emellertid hava för avsikt att i särskild skrivelse underställa den väckta frågan om tygstationens förflyttning till Kviberg samt tyghus- och fortifikationstomternas försäljning Kungl. Maj:ts prövning.

I anslutning till vad artilleri- och fortifikationsdepartementen i omförmälda yttrande sålunda anfört framlade *arméförvaltningens fortifikationsdepartement* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 december 1918 förslag om försäljning av den s. k. fortifikationstomten för ett pris av minst 205,500 kronor. Fortifikationsdepartementet framhöll därvid till en början, att den uppfattningen gjort sig gällande, att förflyttningen av tyganstalten (tidigare benämnd tygstationen) måste göras beroende av tillgång å medel till uppförande av nya byggnader vid Kviberg, vilka medel borde beredas genom försäljning av tyghus-tomten.

Enligt beslut den 4 april 1919 fann Kungl. Maj:t berörda framställning om fortifikationstomtens försäljning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 december 1922 framlade arméförvaltningens fortifikationsdepartement ånyo förslag om försäljning av fortifikationstomten därvid 322,000 kronor ansågs böra utgöra minimipris för fastigheten.

Sedan jämväl berörda framställning icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd, uppdrog fortifikationsdepartementet åt chefen för Göta artilleriregemente att med Göteborgs stad upptaga underhandlingar angående försäljning till staden av fortifikations- och tyghustomterna. Ifrågavarande underhandlingar ledde till avslutandet av ett den 7 februari 1928 dagtecknat köpeavtal mellan regementschefen å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, å ena sidan, samt staden genom dess drätselkammare, å andra sidan. Detta avtal godkändes av stadsfullmäktige i Göteborg den 16 februari 1928 under villkor, att detsamma godkändes från kronans sida före den 1 juni 1928.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 mars 1928 hemställde artilleri- och fortifikationsdepartementen i anslutning härtill, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1928 års riksdag att dels godkänna det träffade preliminära avtalet angående försäljning av fastigheterna nr 1 och 2 i 19. kvarteret Kronhuset i stadsdelen Nordstaden i Göteborg, dels ock medgiva, att för uppförande av ny tyganstalt för Göta artilleriregemente vid Kviberg och därmed sammanhängande åtgärder finge av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål förskottsvis tagas i anspråk ett belopp av högst 545,000 kronor, att ersättas fonden av den enligt avtalet bestämda köpeskillingen.

Statskontoret och byggnadsstyrelsen, som i ärendet avgivit utlåtanden, hava tillstyrkt förberörda hemställan.

Genom skrivelse den 11 maj 1928 anmodade härefter dåvarande chefen för försvarsdepartementet arméförvaltningens fortifikationsdepartement att med Göteborgs stad inleda underhandlingar angående vidtagande i det upprättade preliminära köpeavtalet av de ändringar i avseende å tiden för avtalets godkännande från kronans sida m. m., vilka vore erforderliga, därest ärendet skulle kunna underställas 1929 års riksdags prövning.

I en till försvarsdepartementet inkommen skrivelse den 14 mars 1929 meddelade arméförvaltningens fortifikationsdepartement, att efter förhandlingar mellan chefen för Göta artilleriregemente och drätselkammaren i Göteborg träffats ett fönyat preliminärt köpeavtal, innefattande samma bestämmelser som i det tidigare preliminära avtalet, med de ändringar, som betingades av sakens framflyttande ett års tid. Dock hade därvid för avtalets godkännande av staden måst göras det medgivande av kronan, att Göteborgs stad berättigades att, därest och i den mån staden därtill funne anledning, avröja de till fastigheterna hörande byggnaderna med undantag av kronhuset.

Beträffande ifrågavarande förbehåll erinrade fortifikationsdepartementet om vad artilleri- och fortifikationsdepartementen i dithörande avseende tidigare anfört nämligen att det enligt departementens åsikt icke vore erforderligt att i samband med försäljningen stadga något villkor, som skulle inskränka stadens dispositionsrätt över fastigheterna. Något tvivel kunde icke råda därom, att Göteborgs stad med de å tyghustomten befintliga byggnaderna icke vidtoge andra dispositioner, än som av sakkunskapen funnes förenliga med vederbörlig pietet mot deras egenskap av historiska minnesmärken. Departementen hade sålunda ansett olämpligt att med försäljningsfrågan kombinera frågan, huruvida det invid Postgatan belägna tyghuset borde såsom historiskt minnesmärke bevaras eller på grund av estetiska hänsyn rivas.

Vad slutligen beträffar de erforderliga kostnaderna för uppförande av en ny tyganstalt för Göta artilleriregemente uppskattar fortifikationsdepartementet sagda kostnader till 385,000 kronor och ifrågasätter därvid, om ej denna summa kunde för ifrågavarande ändamål förskottsvis bestridas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål, att sedermera ersättas fonden av den från Göteborgs stad inflytande köpeskillingen. Beträffande återstoden av köpeskillingen anser fortifikationsdepartementet, att

densamma borde ställas till disposition för uppförande av nya lokaler för ammunitions- och gevärsförråden vid Göta artilleriregemente.

För egen del har departementschefen anfört följande.

»Av det anförda torde framgå, att här ifrågavarande, i den centrala delen av Göteborg belägna fastigheter för närvarande utnyttjas på ett föga ändamålsenligt sätt. Såsom av riksdagens revisorer redan år 1913 framhållits och av myndigheterna vid upprepade tillfällen understrukits, har det efter Göta artilleriregementes förflyttning till Kviberg varit förenat med betydande olägenheter att hava de till regementets tyganstalt hörande verkstäder och förråd förlagda i byggnader å den s. k. tyghustomten. Vid nu angivna förhållanden och då fastigheterna i fråga icke synas kunna komma till någon lämpligare användning för statsverkets räkning, finner jag intet vara att erinra mot att de försäljas till Göteborgs stad.

Det i ämnet upprättade förnyade preliminära köpeavtalet mellan kronan och Göteborgs stad, som är dagtecknat den 3 januari 1929 och försett med visst tillägg av den 22 i samma månad, torde få fogas såsom bilaga (Bil. A) vid statsrådsprotokollet rörande detta ärende. Såsom nämnts, hava stadsfullmäktige i Göteborg den 28 nästlidna februari beslutit godkänna avtalet under villkor, att staden berättigas att, därest och i den mån staden därtill finner anledning, avröja de till fastigheterna hörande byggnaderna med undantag av kronhuset.

Enligt avtalet, som gäller under förutsättning, att detsamma från kronans sida godkännes före den 1 juni 1929, skola fastigheterna försäljas för en köpeskillning av 545,000 kronor och av staden tillträdas den 1 januari 1931, vid vilken tidpunkt köpeskillningen skall erläggas. Mot den föreslagna köpeskillningen har från myndigheternas sida icke gjorts någon erinran. Härvid är att märka, att byggnadsstyrelsen utgått ifrån att tyghustomten kommer att användas för allmännyttigt ändamål. Även jag har ansett den erbjudna köpeskillningen kunna av kronan godtagas under förutsättning, att tyghustomten icke avses för bebyggande. Vad angår övriga bestämmelser i köpeavtalet, vilka äro av enahanda innebörd som stadgandena i det den 7 februari 1928 träffade avtalet, har jag icke funnit anledning till någon erinran mot desamma.

I anslutning till nyssnämnda utav stadsfullmäktige i Göteborg gjorda särskilda förbehåll för avtalets godkännande får jag framhålla följande. Enligt vad fortifikationsdepartementet i sin framställning upplyst, har riksantikvarien — i syfte att de kulturhistoriska intressena måtte bliva tillgodosedda — föreslagit, att i köpekontraktet skulle införas en bestämmelse, att stadgandena i § 21 i kungörelsen den 26 november 1920 (nr 744) med föreskrifter rörande det offentliga byggnadsväsendet skulle med avseende å tyghusfastigheten vara gällande, även sedan densamma övergått i stadens ägo. Emellertid har byggnadsstyrelsen, såsom inhämtas av en den 16 januari 1929 dagtecknad skrivelse från styrelsen till Göteborgs stads fastighetskontor, förklarat sig för sin del icke hava något att erinra mot att tyghustomten anordnades till öppen plats och att för detta ändamål eventuellt de å tomtens befintliga byggnaderna med undantag av kronhuset finge avröjas. Med hänsyn härtill och i betraktande av vad fortifikationsdepartementet i ämnet anfört, torde förbehåll i syfte att inskränka stadens dispositionsrätt över fastigheterna icke böra göras i vidare mån, än att kronhusets bevarande såsom byggnadsminnesmärke säkerställes, ävensom att — såsom ock av staden synes hava förutsatts — tyghustomten, med undantag av den del därav, varå kronhuset är beläget, kommer att utnyttjas till allmän plats. I sistnämnda syfte torde staden tillförbindas att så snart ske kan till Kungl. Maj:t

inkomma med förslag till sådan ändring i stadsplanen, som härav be-
tingas. Jag vill i detta sammanhang meddela, att drätselkammaren i Göte-
borg uti skrivelse till chefen för försvarsdepartementet den 6 mars 1929
uttalat, att drätselkammaren icke ämnade vidtaga några åtgärder för avröj-
ning av någon av de till tyghusfastigheten hörande byggnaderna utan att
först hava i saken rådgjort med riksantikvariern samt att drätselkammaren
givetvis, innan framställning hos stadsfullmäktige gjordes om sådan avröj-
ning, komme att i möjligaste mån taga hänsyn till de skäl, som ur kultur-
historisk och estetisk synpunkt kunde tala för byggnadernas å tyghusfastig-
heten bibehållande.

En förutsättning för tyghustomtens försäljning i enlighet med det före-
liggande förslaget är, att en ny tyganstalt för Göta artilleriregemente
färdigställes före den 1 januari 1931. Den nya tyganstalten är avsedd att
uppföras å av regementet disponerat område å Kviberg. För ändamålet
skulle behöva nyuppföras dels en verkstadsbyggnad innehållande, förutom
verkstäder, erforderliga expeditjonslokaler samt bostadslägenheter, dels en
tygförrådsbyggnad. Härtill kommer anskaffning av en del maskinella an-
ordningar för verkstäderna samt anläggning av vatten-, avlopps- och elek-
triska ledningar, vägar m. m. De härmed förenade kostnaderna hava av
fortifikationsdepartementet uppskattats till 385,000 kronor enligt följande
beräkning:

Verkstadsbyggnad av tegel	kronor 200,000: —
Sprängningsarbeten för denna byggnad	» 12,000: —
Tygförrådsbyggnad av korrugerad plåt	» 45,000: —
Undergrund av betong för denna byggnad	» 8,000: —
Yttre vatten- och avloppsledningar	» 15,000: —
Yttre elektriska ledningar	» 2,000: —
Vägar, planering och stängsel	» 25,000: —
Maskinella anordningar	» 50,000: —
Oförutsedda utgifter, ritningar och kontroll	» 28,000: —
<hr/>	
Summa kronor 385,000: —	

Vidkommande sättet för bestridande av ifrågavarande kostnader, 385,000
kronor, har jag icke något att erinra mot att, såsom av fortifikationsdepar-
tementet föreslagits, nämnda belopp förskottsvis gäldas av lantförsvarets
fond för byggnader och andra försvarsändamål och att fonden sedermera
beredes ersättning härför av den från Göteborgs stad inflytande köpeskil-
lingen. Vad angår återstående del av köpeskillingen, 160,000 kronor, har
fortifikationsdepartementet ansett, att detta belopp borde få i sinom tid,
sedan pågående utredning rörande vissa markbyten mellan kronan och Göte-
borgs stad slutförts, disponeras för uppförande av nya lokaler för ammuni-
tions- och gevärsförråden vid Göta artilleriregemente, vilken nybyggnadsfråga
angivits delvis sammanhänga med markbytet. Frågan om dispositionen av
sistnämnda belopp lärer framdeles böra underställas riksdagens prövning.»

Utskottet, som icke funnit skäl till erinran mot vad Kungl. Maj:t före-
slagit, får alltså hemställa,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att till Göteborgs stad för en
köpeskillning av 545,000 kronor och i övrigt på av departements-
chefen angivna villkor försälja fastigheterna nr 1 och 2 i 19.
kvarteret Kronhuset i stadsdelen Nordstaden i Göteborg.

b) medgiva, att, därest sådan försäljning kommer till stånd, för uppförande av ny tyganstalt för Göta artilleriregemente vid Kviberg må av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål förskottsvis tagas i anspråk ett belopp av 385,000 kronor, att ersättas fonden av den inflytande köpeskillingen.

Stockholm den 19 april 1929.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 61.
